

Cijfers brengen de mierenhoop tot leven

Een ode aan Nederland. En een ode aan de datajournalistiek. Hoe kan het dat de mierenhoop die Nederland heet dagelijks vrij probleemloos functioneert? En hoe laat je de cijfers die dat verhaal vertellen op een aantrekkelijke manier zien. De VPRO start op 6 december de serie Nederland van Boven.

TEKST **DOLF ROGMANS** BEELD **VPRO**

De data over de data zijn op zichzelf al indrukwekkend. Een jaar lang werkte een redactie van zo'n tien mensen aan het televisieprogramma en de website Nederland van Boven. Ze kregen extra hulp voor de innovatieve techniek achter de interactieve kaart (Stamen, VS) en de baanbrekende animaties (422South, VK). Met camera- en geluidsman trok de redactie er dertig dagen op uit om Nederland vanuit vliegtuigen, helikopters en een luchtballon te filmen. En ze analyseerden tientallen datasets (van het vliegverkeer boven Nederland tot aan de perceelgrootte van woningen) om Nederland in cijfers bloot te leggen. Dat alles leidt vanaf 6 december tot een 10-delige serie op Nederland 1. Aan de hand van evenveel thema's (zoals '24 uur

Nederland', 'Ontembare natuur' en 'Stad, kloven vanuit de lucht' wordt Nederland van boven belicht. Op de bijbehorende website kunnen bij elk van de onderwerpen op een interactieve kaart de door de redactie verzamelde gegevens met elkaar worden gecombineerd. Eindredacteur web Jasper Koning: 'We hopen dat mensen zo hun eigen ontdekkingen doen in de berg data die we online zetten. In dit project is bij de VPRO voor de eerste keer internet gelijk geschakeld aan televisie (waar Geert Rozinga de eindredactie doet, red.). We zetten zwaar in op de site.' Het idee voor het programma is geleend van de BBC en de ZDF. In respectievelijk Engeland en Duitsland leverde het spectaculaire televisie op. Met de HD-camera werden daar prachtige shots

gemaakt van landschappen, steden, havens, massa's mensen en dieren. De Nederlandse versie doet daar niet voor onder. Maar de beelden moeten wel passen in een verhaal. Anders worden het plaatjes zonder praatjes. Frederik Ruys, datajournalist op de redactie: 'Er is veel tijd gaan zitten in de research. Welk onderwerp kiezen we en vooral wat wordt de rode draad? We besteden bijvoorbeeld aandacht aan risico's. Voor de website hebben we dat uiteindelijk teruggedraagt tot een overzicht van de plekken waar bij blikseminslag de kans het grootst is dat een brandgevoelige installatie wordt getroffen gecombineerd met lange aanrijdtijden voor hulpdiensten. Dan heb je een verhaal dat je kunt vertellen. Op de site kunnen bezoekers overi-

De VPRO-helikopter

gens deze drie datasets combineren en kijken wat voor gevaar ze aanvaardbaar vinden.' Koning: 'We wilden geen uitzendingen met alleen maar losse weetjes. Het ideaal is dat je niet de data zoekt bij een verhaal, maar het verhaal bij de data. Dat kost wel veel tijd en geduld. In de Rotterdamse haven hebben we er bijvoorbeeld voor gekozen om alle scheepsbewegingen van 24 uur in een bewegende animatie te plaatsen en één schip er uit te lichten. Die zie je in de vorm van een heldere stip door de haven glijden. Dat schip (in werkelijkheid een vergelijkbaar schip) zijn we vervolgens in de haven gaan opzoeken. Zo ga je van groot naar klein en vertel je uiteindelijk een verhaal over de scheepvaart in Rotterdam.'

In hun zoektocht naar data viel het de redactie op dat de gekste zaken in Nederland worden bijgehouden. Zo heeft een zevental herten bij Natuurmonumenten een GPS-ontvanger bij zich die elke dag een signaal uitstuurt en ook is de gemiddeld tuingrootte uit de data van het Kadaster te destilleren. Ruys: 'Tegelijk verbaas je je ook weer wat er niet wordt bijgehouden. Er is geen overkoepelende instantie die een actueel beeld heeft van het aantal pompen en gemalen in Nederland.' De makers wilden dat graag weten voor hun aflevering over de strijd tegen het water. Koning: 'Dat is de enige aflevering waarin we een "als dan-vraag" beantwoorden, een scenario behandelen; wat gebeurt er als Nederland onderloopt? We doen dat omdat er ram-

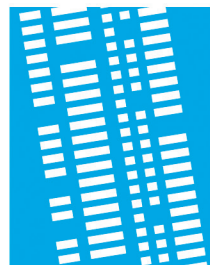
penscenario's bestaan, maar die in ondoorgrondelijke rapporten zijn verstopt. In de brainstorm over de serie hebben we besloten niet meer scenario's aan bod te laten komen. Die verleiding is groot als je veel data hebt. Maar wij willen juist de gegevens die we hebben laten spreken.' Of alle gegevens betrouwbaar zijn, moet de komende weken blijken. De redactie heeft er wel kritisch naar gekeken. Ruys: 'We brachten het aantal koeien bij boerenbedrijven in kaart. Bleken er veel koeien in Den Haag te zijn. Op papier klopt dat, omdat veel boeren een postbus in Den Haag hebben. In werkelijkheid dus niet. Die gegevens hebben we moeten aanpassen.' Koning is er niet helemaal gerust op dat een interactieve kaart met reistijden voor het

1. Speuren

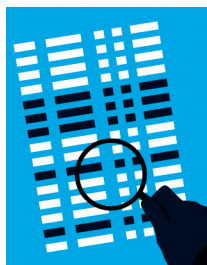
Met een **mogelijke verhaallijn** in het achterhoofd gaat de datajournalist op jacht.

2. Analyseren

Datasets worden op **bruikbaarheid** en **consistentie** getest en indien nodig **opgeschoond**.

3. Combineren

De dj **filtert** de data, **verrijkt** deze met andere sets en zoekt naar **extremen** of afwijkende **patronen**.

4. Visualiseren

De dj zoekt naar een **visualisatiemethode** en (bij 'NL van boven') projecteert de data op **kaart** of **luchtfoto**.

5. Schrijven

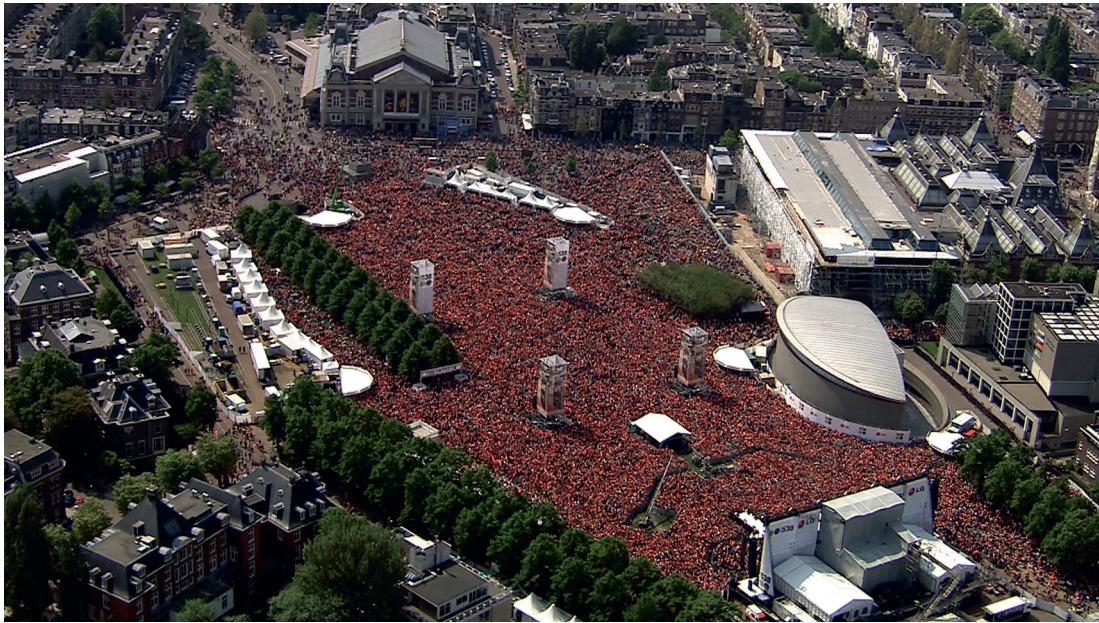
Met de eindredacteur stelt hij de **scènes** samen, schrijft de **voice-over** en bepaalt **camerabewegingen**.

6. Animeren

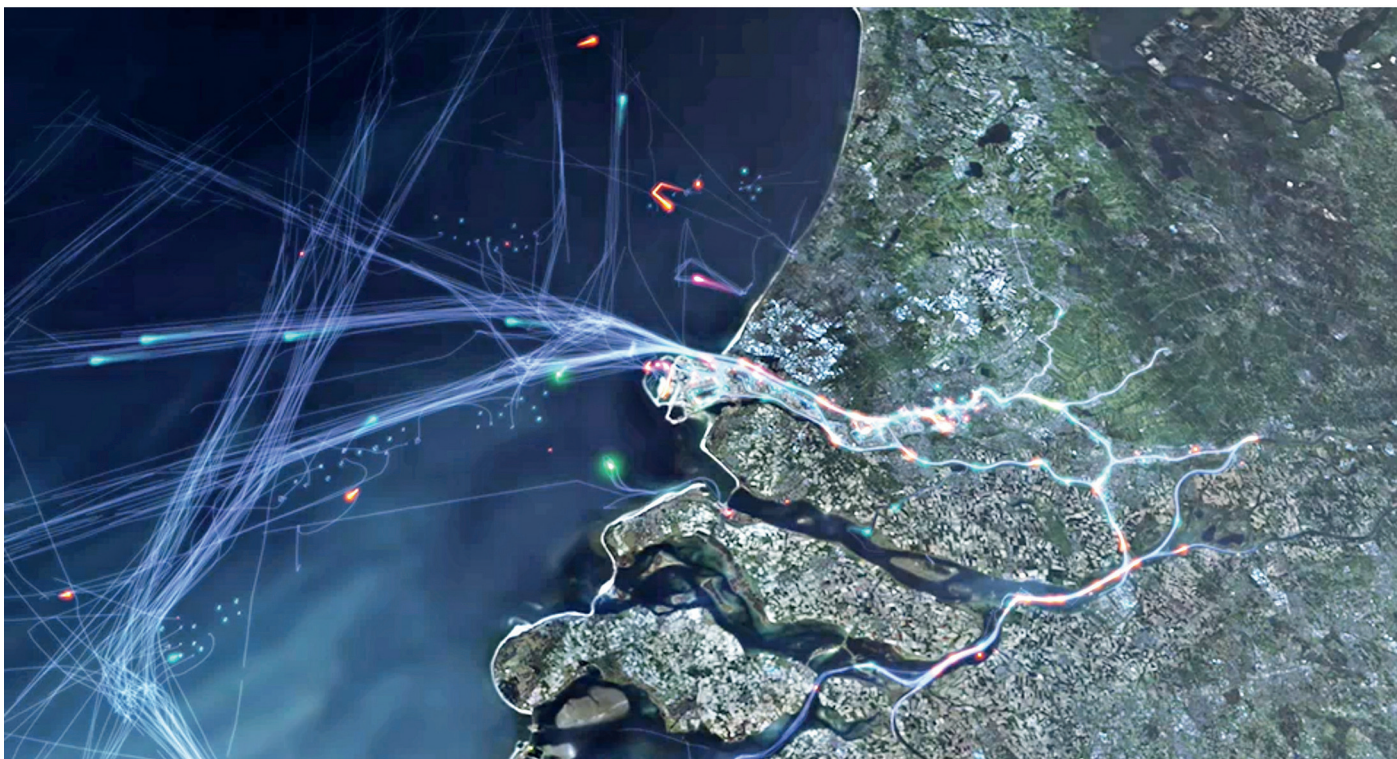
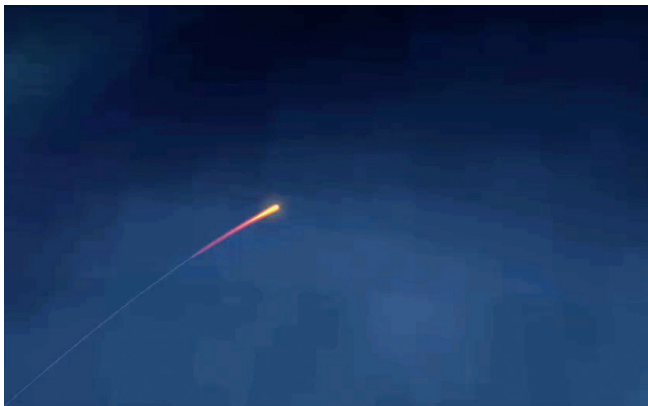

De enorme dataset gaat met briefing naar het **animatieteam** die de **miljoenen puntjes** kleurt en **animeert**.

De haven van Rotterdam.
Alle scheepsbewegingen
van 24 uur in beeld
gebracht.

openbaar vervoer klopt. Een steekproef met de woonplaats van uw verslaggever levert inderdaad wel een heel optimistisch beeld op. Het zijn voor Koning en Ruys allemaal lessen in datajournalistiek. Koning: 'Het is een vorm van journalistiek die nog in de kinderschoenen staat. Het wereldje is nog klein. Iedereen kent elkaar. Ik zie de datajournalistiek de komende twee jaar een enorme vlucht nemen. Ik hoop ook echt dat de VPRO de kennis die we nu hebben opgedaan niet laat lopen.'

Los van de betrouwbaarheid van de data, was ook de hoeveelheid van de gegevens een probleem. Koning: 'We werken hier op de redactie met eenvoudige PC's. Die konden de bewerkingen vaak niet aan. Dus heeft Frederik dat thuis moeten doen.' Ruys: 'Als je in 12 miljoen tekstregels met vaargegevens over de Rotterdamse haven de data van één schip wilt hebben, dan kan dat uitsluitend als je over meerdere snelle computers beschikt met de juiste software. Wil je verder met datajournalistiek, zul je dus dat soort zaken moeten aanpakken.'

Een andere zorg is de privacy. Koning: 'We hebben bepaalde gegevens van telefoonprovider Vodafone gekregen. Die mogen we echt niet online zetten. Ook hebben we een kaart waarmee je het meest groene boerenbedrijf kunt kiezen. De organisatie die de data geeft, wil niet dat die gegevens tot een individuele boer te herleiden zijn. Van Natuurmonumenten mogen we de GPS-gegevens van de herten niet zo laten zien dat mensen de beesten kunnen gaan opzoeken. Het zijn allemaal aspecten waar we rekening mee moeten houden en die nieuw voor ons zijn.' Nieuws heeft de speurtocht in de dertig datasets ook opgeleverd. Ruys en Koning kijken elkaar even aan. Ja toch, het is toch nieuws? Ruys: 'We hebben gekeken hoe ver je in Nederland (de waddeneilanden buiten beschouwing gelaten) rechtuit kunt doorlopen voordat je asfalt tegen komt. Maximaal 3,5 kilometer.'

www.vpro.nl/nederlandvanboven